

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts, Echt. Dr W. Minis-van de Geyn, Maastricht, C. Willemse, Eygelshoven. **Hoofredacteur:** P. J. van Nieuwenhoven, Bataviaplantsoen 7, Maastricht.

Voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap:
C. Willemse, Eygelshoven.

Secretaris: Dr E. M. Kruytzer, Bosquetplein 7, Maastricht.
Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87 A, giro 125366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht.

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Tel. K 4400—4174.

Lidmaatschap f 5.00 per jaar. Het **Maandblad** wordt aan alle leden gratis toegezonden. Prijs voor niet-leden f 7.50 per jaar. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 0.75, voor leden f 0.50. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, p. 9. — De natuur in, p. 9. — Laatste oproep van de penningmeester, p. 9. — Nieuwe leden, p. 9. — Verslag van de maandvergadering, p. 9. — F. G. A. M. Smit. Twee voor de Nederlandse fauna nieuwe vleermuisvlooiën, p. 11. — **Broeder Arnoud**, iets over de oevervliegen, naar aanleiding van *Perlodes dispar* Ram., p. 15. — Boekennieuws, p. 16.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN.

te Maastricht op Woensdag 3 Maart om
19 uur in het Museum;

te Heerlen op Woensdag 10 Maart om
19 uur in de R. K. H. B. S.

DE NATUUR IN.

Zaterdag 6 Maart: Excursie naar de viskwerij en de bossen te Gulpen.

Verzamelen op de markt te Gulpen, om 14.45 uur. Vertrek L.T.M.-bus van station Maastricht 14.20 uur (sneldienst), van station Heerlen 13.50 uur.

Zaterdag 20 Maart: Excursie naar het Gerendal.

Verzamelen aan het station Schin op Geul, om 14.45 uur. Vertrek trein van Maastricht 14.15 uur, van Heerlen 14.30 uur. Retour Schin op Geul.

LAATSTE OPROEP VAN DE PENNINGMEESTER,

de jaarcontributie à f 5,— te willen voldoen door storting op zijn girorekening, nummer 125366. Na 15 Maart wordt over dit bedrag gedisponeerd.

NIEUWE LEDEN.

G. H. Erdkamp, van Alphenstraat 62, Heerlen.
Mej. B. Biermans, Vrijthof 16, Maastricht.

VERSLAG VAN DE MAANDVERGADERING

te Maastricht op Woensdag 3 Februari 1954.

Aanwezig de dames Smeets en Berendschot en de heren Willemse, van Rummelen, Kruytzer, Wassenberg, van Noorden, Nijst, Bouchoms, Smislaert, Genemans, Cörvers, Gytenbeek, Willems, Gregoire, Leysen, Stevens, Koelman, Beaulen.

De voorzitter, dokter Willemse, heet degenen, die ondanks de barre winterkoude nog ter vergadering zijn gekomen, welkom en brengt hun de groeten en beste wensen voor 1954 over van de heer en mevrouw Bels-Koning uit Canada. Van harte wenst hij de heer Edmond Nijst geluk met het gouden huwelijksfeest, dat hij op 12 Januari mocht vieren. In een geestig speechje dankt de heer Nijst voor deze gelukwensen en ook voor de belangstelling, welke hij die dag van het Genootschap heeft onderhouden.

Vervolgens laat de voorzitter de nieuwe publicatie van het Genootschap zien, reeks VI: „De kalkgraslanden van Zuid-Limburg (*Mesobrometum koelerietosum cristatae*)”, geschreven door de heren W. H. Diemont, A. J. H. M. van de Ven en J. J. Barkman. Deze belangrijke publicatie beschrijft o.a. een nieuwe sub-associatie van het *Mesobrometum*. De prijs bedraagt voor leden f 2.50, voor niet-leden f 4.—.

Dan krijgt de heer **H. R. Smissaert** 't woord. De afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer is voornemens een onderzoek in te stellen naar de Nederlandse natuurlijke waterlopen. Het doel is :

A. Op korte termijn te komen tot een lijst van beken, die om redenen van natuurwetenschappelijke aard voor bescherming in aanmerking komen. Deze redenen kunnen zijn, zowel het voorkomen van zeldzame of karakteristieke planten of plantengezelschappen in de beek zelf of het gebied, dat onder haar directe invloed staat, als het daar in leven van zeldzame of kenmerkende diersoorten of hun larven.

B. Het zo volledig mogelijk inventariseren en onderzoeken van deze beken om exacte gegevens te verkrijgen omtrent hun natuurwetenschappelijke waarde.

De volgende Limburgse beken en waterlopen of gedeelten ervan zijn op een voorlopige lijst geplaatst : Gelders kanaal, Molenbeek tussen Lottum en Grubbenvorst, Molenbeek ten Zuiden van Grubbenvorst, Maalbeek bij Belfeld, Schellekensbeek, Leu- en Zelsterbeek, Swalm, Tungalrooyse beek, Bosbeek ten Noorden van Vlodrop, Rode beek bij Vlodrop, Molenbeek bij Vlodrop, Saeffelerbeek, Rode beek ten Zuiden van Brunssum, Geul plus zijbeken, Noorbeek en Vlootbeek.

Willen die leden, die gegevens van welke aard ook, over een of meer van deze beken kunnen geven, of van mening zijn, dat andere beken zeker ook in het onderzoek betrokken dienen te worden contact opnemen met de conservator van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

De voorzitter onderstreept met nadruk het verzoek van de heer **Smissaert** en verwacht de volle medewerking van de leden van het Genootschap. Dat hij erop kan rekenen blijkt direct na de vergadering, wanneer verschillende leden zich reeds aanmelden voor medewerking.

De conservator, **Dr Kruytzer**, laat enkele dieren zien, die het Museum bereikt hebben. Vooreerst een paar dieren, die eigenlijk reeds van verleden jaar dateren : een hermelijn in zomerkleed uit Rijckholt (Juni) ; een ♀ fratertje uit Maastricht (Oct.) en een ♂ klapekster van de Bilserbaan, even over de Nederlands-Belgische grens (Nov.) De mooiste aanwinst is ongetwijfeld de Zuidamerikaanse beverrat of moerasbever, een geschenk van de heer **A. J. Ver-**

beek, die het dier zelf gevangen en opgezet heeft. Deze dieren horen in Nederland natuurlijk niet thuis, maar daar ze in de laatste tijd veelvuldig voorkomen in Midden-Limburg, — in Januari van dit jaar zijn er alleen in St. Odiliënberg, waar dit exemplaar vandaan komt, 25 gevangen of geschoten —, is het goed hier de aandacht op te vestigen en een bewijsstuk in het Museum te bewaren. Volgens een mededeling van een Middenlimburgse jager, die ook goed in Duitsland bekend is, zijn de beverrat door de Duitse fokkers vrijgelaten, omdat het bont, de zogenaamde Nutriahuiden, niet meer voldoende opbracht. In alle geval ziet spr. in het veelvuldig optreden een groot gevaar voor ons land met zijn talrijke oevers en dijken. Men heeft wel eens beweerd, dat de dieren zich hier niet zouden kunnen handhaven. In Turkestan zijn indertijd alle geïmporteerde dieren omgekomen wegens gebrek aan voedsel (ondergedoken waterplanten), daar alle meren en plassen dichtgevroren waren. Maar hier is reeds geconstateerd, dat zij zich ook te goed doen aan landplanten, vooral struikgewas. In de Zuidelijke Staten van de U.S.A., waar ze thans veel voorkomen, schijnt de schade erg mee te vallen (Kosmos 1 Jan. 1954). Alleen in de staat Louisiana worden jaarlijks 28.000 tot 32.000 huiden uitgevoerd. Het eerste exemplaar van Midden-Limburg werd gevangen te Posterholt in October 1944. Uit Zuid-Limburg zijn twee vondsten bekend, n.l. van Rimburch en Limmel.

De heer **Verbeek** zond nog de volgende schriftelijke mededelingen : In de zomer van 1953 werd te Posterholt een bijzonder grote hamster gevangen. In de late herfst van hetzelfde jaar zijn daar op verschillende km. afstand van elkaar enkele rupsen en poppen van de doodshoofdvlinder gevonden. In December ontving de heer Verbeek van een collega uit Posterholt een levende doodshoofdvlinder, die door een jongen was meegebracht.

De heer **Stevens** vertelt het een en ander van zijn vogelwaarnemingen. Meerdere jaren, en ook dit jaar weer, heeft hij geconstateerd, dat roodborsttapuiten hier overwinteren, en wel in het Bosserveld bij de Overlaat. Daar deze vogels steeds op takken en draden zitten, van waaruit zij op insecten jagen, vraagt hij, of zij zodoende in de winter wel voldoende voedsel kunnen vinden. Verder zag hij in de winter van verleden jaar een witte kwikstaart boven

het kanaal vliegen en vraagt zich af wat de vogel daar te doen had. Daar de roodkopklauwier nog tot de zeldzaamheden behoort, is het de moeite waard te vermelden, dat deze zomer een paartje gebroed heeft in een boomgaard te Gronsveld. Het eerste nest was uit de boom gevallen, daarna werd een nieuw gebouwd.

De voorzitter merkt op, dat er veel soorten wintermuggen zijn, die dus als voedsel voor de roodborsttapuit kunnen dienen, evenals de vele insecten, die bij zonnig winterweer voor de dag komen. De witte kwikstaart zal wel naar voedselafval in het kanaal gezocht hebben. Verder verzoekt de voorzitter, gevonden nesten naar het Museum te zenden om ze te laten onderzoeken op parasieten, die erin kunnen voorkomen.

De heer Gytenbeek heeft in het Encibos een groot aantal ransuilen waargenomen, die in de grove den zaten. De heer Stevens zegt, dat het een bekend feit is, dat deze vogels overdag op bepaalde plaatsen in groepen bij elkaar zitten.

Br. Arnoud heeft een vis gezonden, die bij nadere determinatie bleek te zijn *Phoxinus phoxinus* (L.), de elrits, afkomstig uit de Geul bij Epen. Volgens Redeke (Fauna van Nederland X, 1941) is deze slechts twee keer in Zuid-Limburg gevangen. (Gulp en Jeker). Ook zou deze vis in de buurt van Roermond voorkomen. Verder werden van Br. Arnoud enkele Ephemeriden-larven ontvangen, namelijk van *Torleya belgica* Lestage, afkomstig uit de Gulp bij Gulpen (24 Dec. 1953). In tegenstelling met vroegere vondsten waren de larven hier ter plaatse zeer talrijk (Redeke: Hydrobiologie van Nederland, 1948, blz. 440).

Als aanvulling op het interessante artikel over de vind- en kweekplaatsen van de medicinale bloedzuiger in ons land in het Maandblad van Augustus 1946 zond Pater Versteegen uit Nijmegen nog een door hem opgetekende mondelinge mededeling van wijlen deken Creemers uit Horst, over het kweken van de bloedzuiger te Stramproy, in de tweede helft van de vorige eeuw. Derick Klijsters kweekte ze aldaar in de vijver achter zijn hoeve (het Vliet-huis) met een zekere Jeurissen uit Horst. Jeurissen ging ermee de boer op en is er rijk mee geworden. De voorzitter merkt hierbij op, dat tegenwoordig de medicinale bloedzuiger gekweekt wordt om de hirudine en sluit dan de vergadering.

Mededelingen van de Commissie inzake Wetenschappelijk Onderzoek van de St. Pietersberg. No. 28.

TWEE VOOR DE NEDERLANDSE FAUNA NIEUWE VLEERMUISVLOOIEN.

(Siphonaptera Neerlandica — Fauna novae species, IV)

door F. G. A. M. SMIT

Tijdens de Sint Pietersberg excursies van 8—13 Januari 1951 en 8—12 December 1952 werden ook parasieten van vleermuizen verzameld, hetgeen van grote waarde is, aangezien gegevens over onze vleermuisparasieten nog altijd vrij onvolledig zijn; in deze toestand komt gelukkig nu verbetering. De vlooiën, deel uitmakend van dit materiaal, werden mij ter determinatie toegezonden door het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden. Een lijst van de gastheren en andere benodigde gegevens werd mij verstrekt door Pater A. M. Husson, conservator van de afdeling Zoogdieren; voor zijn waardevolle hulp en grote belangstelling ben ik Pater Husson zeer veel dank verschuldigd.

Hoewel het mijn bedoeling is om te zijner tijd een overzicht te geven van alle in Nederland gevonden vleermuisvlooiën, meen ik er goed aan te doen nu reeds de aandacht te vestigen op twee vlooiën die nieuw zijn voor de Nederlandse fauna (resp. de 49ste en 50ste in Nederland aangetroffen soort), en die zich bevonden bij het bovengenoemd materiaal van parasieten.

Van de eerste faunae nova species, *Ischnopsyllus variabilis* (Wagner), 1898, werd 1 ♂ aangetroffen in gezelschap van 1 ♀ *Ischnopsyllus simplex simplex* Rothschild, 1906, op een wijfje van *Myotis mystacinus*, welke verzameld was in de Boswachtergrot (No. 49—52), Riesenbergr, 11 Januari 1951 (register nr. 12133); 1 ♀ werd gevonden op een *Myotis dasycneme*, verzameld in de Sibberbosgrot, 10 December 1952 (register nr. 12232). De aanwezigheid van deze vlooi-soort in Nederland is verrassend, want het is een soort met een voornamelijk Centraal- en Oost-Europese verspreiding, hetgeen te zien is uit het volgend overzicht van bekende vondsten van *Ischnopsyllus variabilis* (gebaseerd op literatuurgegevens en op specimina in de Rothschild collectie te Tring):

Z.O.-Rusland — Chrenowsky, Gouvernement Woronezj, op *Pipistrellus nathusii*; Gouvernement Saratow, en Starizky in Gouvernement Twer (van beide laatste vondsten is de naam van de gastheer niet bekend).